

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ НАРОДОЗНАВСТВА

Схвалено
вченою радою ІН НАН України,
протокол № 8
від «11» вересня 2024 року

Затверджено
на засіданні відділу історичної етнології
ІН НАН України
протокол № 7
від «09» вересня 2024 року
Завідувачка відділу соціальної антропології

Оксана КІСЬ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНТРОПОЛОГІЯ ФОЛЬКЛОРУ

рівень освіти	третій (освітньо-науковий) рівень
галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u> (шифр і назва галузі знань)
напрямок підготовки	<u>доктор філософії</u>
спеціальність	<u>032 – історія та археологія</u> (шифр і назва спеціальності)
спеціалізація	<u>етнологія</u> (назва спеціалізації)
вид дисципліни	<u>за вибором</u> (обов'язкова/за вибором)
відділ	<u>соціальної антропології</u> (назва відділу)

2024 рік

Робоча програма “Антропологія фольклору” для аспірантів за спеціальністю 032 Історія та археологія

Розробник: **Кузьменко Оксана Мирославівна**, провідна наукова співробітниця відділу соціальної антропології, докторка філологічних наук, старша наукова співробітниця

Робоча програма затверджена на засіданні Відділу соціальної антропології

Протокол № 7 від. “09” вересня 2024 р.

Завідувачка відділом соціальної антропології

“10” вересня 2024 р. (с.н.с. Кісь О.Р.)

Схвалено Вченою радою Інституту народознавства НАН України

Протокол № 8 від. “11” вересня 2024 р.

“11” вересня 2024 р. Голова (акад. Степан ПАВЛЮК)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 03 – гуманітарні науки	Дисципліна вільного вибору аспіранта
	Напрямок підготовки доктор філософії	
Залікових модулів – 1	Спеціальність: 032 – історія та археологія	Рік підготовки:
Змістових модулів – 3		2-й
Загальна кількість годин – 150		Семестр
		3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 50 самостійної роботи – 70 індивідуальне дослідження – 30	Освітньо-кваліфікаційний рівень: доктор філософії	Лекції
		26 год
		Семінарські/практичні
		24 год
		Самостійна робота / індивідуальне дослідження
		70/30 год
Вид контролю:		
залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить 50 / 100

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Антропологія фольклору» – відносно новий напрямок у фольклористиці, що передбачає антропоцентричне вивчення усної народної творчості, яка демонструє дуже складну і динамічну систему національно-культурних взаємозв'язків, трансмісії традиції та концептуальності. Оскільки сучасний фольклор є особливим видом колективної творчої діяльності людини модерного часу і постмодерної вербальної культури, його дослідження вимагає залучення не тільки апробованих класичних методів, але також нових міждисциплінарних підходів. Тому на лекційних та практичних заняттях передбачено виявити передумови, характерні риси та особливості народної творчості ХХ – початку ХХІ ст., простежити етапи розвитку української фольклористики у мережі інших споріднених гуманітарних дисциплін, зокрема усної історії, етнолінгвістики, етнології, культурної та соціальної антропології, культурології.

Протягом семестру кожен аспірант розробить та реалізує індивідуальне фольклористичне дослідження в межах своєї дисертаційної теми, випробовуючи на практиці здобуті знання. Для курсу підготовлено пакет текстів для обов'язкового та додаткового читання в електронному форматі.

Мета – сформувати в слухачів (аспірантів) комплекс теоретико-методологічних знань та практичних навичок для дослідження українського фольклору, окремих жанрів фольклору та пост-фольклору в аспекті їх когнітивної заданості та антропоцентричності. Виробити уміння застосовувати низку фольклористичних методів у двох ключових напрямках: 1) пошуково-польова робота; 2) філологічний аналіз тексту.

Завдання:

- ознайомити із особливостями сучасного функціонування фольклору в українській традиції та окреслити місце фольклористики у мережі гуманітарних дисциплін та у світовій народознавчій науці;

- розглянути характерні риси та наукові стратегії кожної із трьох світових фольклористичних шкіл (слов'янська, західноєвропейська, американська) у відповідності до актуальних процесів культурних трансформацій;

- навчити слухачів самостійно виявляти, систематизувати та класифікувати за жанрово-тематичними, гендерними, соціальними ознаками різні прояви колективної/масової народної творчості (усної/писемної/цифрової), що є виявом її історичного розвитку;

- правильно записувати, розшифровувати, оформляти та зберігати твори новітнього фольклору, уміти формувати колекцію текстів чи повноцінний науковий збірник із усіма необхідними та коректно оформленими довідковими матеріалами (паспортизація), які можуть бути опубліковані як завершене фольклористичне дослідження.

У разі успішного вивчення дисципліни аспірант набуде загальних та спеціальних компетентностей:

- ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї на основі аналізу та синтезу логічних аргументів та перевірених фактів.
- ЗК 3. Здатність розв'язувати комплексні проблеми на основі системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.
- ЗК 4. Здатність усно і письмово презентувати результати власного наукового дослідження українською та іноземною мовами, глибоко розуміти іншомовні наукові та професійні тексти за напрямом досліджень.
- ЗК 5. Здатність критично аналізувати існуючу наукову джерельну базу, а також власні нові напрацювання і висунуті попередньо гіпотези, конструктивно використовувати засвоєну інформацію. Ефективно використовувати різнотипні джерела у науковій роботі.
- СК 1. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі історії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямах і можуть бути опубліковані у провідних наукових соціогуманітарних виданнях.
- СК 2. Володіння передовими концептуальними та методологічними знаннями за спеціальністю 032 Історія та археологія і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.
- ПРН 2. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми історії державною та іноземною мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях.
- ПРН 3. Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.
- ПРН 8. Аналізувати явища суспільного життя на основі системного наукового світогляду. Пов'язувати конкретні завдання професійної та науково-інноваційної діяльності із загальнофілософськими проблемами. Визначати міждисциплінарний характер наукових соціогуманітарних проблем.

Тому, на основі належного вивчення навчальної дисципліни «Антропологія фольклору» слухачі повинні:

знати:

- теоретичні засади та методологічні принципи світової та української фольклористики ХХ– початку ХХІ ст.;
- методiku організації фольклористичного дослідження в різних умовах соціально-фізіологічної (не)активності респондентів;
- методи пошуку респондентів та методики їх інтерв'ювання;
- правові та етичні аспекти роботи у форматі польової/кабінетної/архівної фольклористичної праці;

- стандарти і правила архівування/оцифрування фольклорних текстів;

ВМІТИ:

- критично опрацьовувати наукову літературу, уміти самостійно визначати необхідні для фольклористичного аналізу праці із суміжних дисциплін; готувати історіографічні огляди з актуальних проблем сучасної фольклористики;

- знаходити респондентів та встановлювати з ними доброзичливий контакт з метою наближення до «контекстної ситуації»;

- проводити сеанс запису усних текстів із застосуванням питальника, а також різних аудіо-, відео-методик та технік;

- належно оформлювати та опрацьовувати документацію фольклорних текстів;

- використовувати фольклорні матеріали для дослідницьких, освітніх та громадсько-культурних проектів.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ У ФОЛЬКЛОРИСТИЦІ

ТЕМА 1. Фольклор — мистецтво життя людини (або чому і де фольклористика взаємодіє з етнологією та соціокультурною антропологією)

Сучасний науковий напрям антропологізації гуманітарних наук. Фольклористика як антропологія слова.

Поняття «фольклор»: його зміст, комунікативна природа. Людина – предмет традиційної культури, міфології та фольклору.

Вивчення фольклору як одного з найдавніших способів опису та розуміння людини, пояснення її походження, особливостей анатомії та циклічності буття (міфологема Доли/Недолі, фольклор у Біблії). Антропологія тілесного у фольклорній традиції.

Фольклорні наративи у повсякденні людини.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1. *Тіло – душа – почуття — мова* людини у стародавньому та новітньому фольклорі

1. Любовно-шлюбні колізії та поетична мова переживання особистого в обрядовому фольклорі, необрядовій ліриці та ліро-епіці.

2. Концептуалізація тіла та хвороби людини у традиційній українській культурі.

3. Поетично-семіотичні особливості фольклорних наративів про історичних осіб.

4. Аналіз дум як пісенних наративів про українську душу.

5. Функціональний аспект снотлумачних наративів.

ТЕМА 2. Діалог фольклористики та антропології (школи, постаті, платформи)

Західноєвропейська та північно-європейська школи антрополого-наративного вивчення фольклору (*Едвард Тайлор, Арнольд ван Геннеп, Клод Леві-Строс, Л. Гонко, Б. Кляйн, А. Каівола-Брегенгой*).

Американська школа: від фольклористики до соціокультурної антропології (*Франц Боас, Мері Дуглас, Кліфорд Гіри, Міріам Сміт, Ален Дандес, Ден Бен Амос*).

Українська фольклористика у полі антропологічних ідей центрально-європейської культурної антропології (*Рох Суліма, Єжи Бартмінський, Яніна Гайдук-Ніяковська, Дорота Сімонідес, Віолетта Врублевська, Владзімір Лабач, Анна Гулак*).

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2. Міждисциплінарні часописи: огляд тематики та наукових стратегій

1. Українські фольклористично-етнологічні часописи («*Народознавчі зошити*», «*Народна творчість та етнологія*», «*Фольклористичні зошити*», «*Міфологія і фольклор*»).

2. Зарубіжні фольклористичні журнали та альманахи: наукова об'єктивність та/чи ідеологічний стандарт («*The Journal of American Folklore*», («*Folklore. Electronic Journal of Folklore*», «*Journal of Ethnology and Folkloristics*» (Естонія), «*Fabula*», «*Journal of Folklore Research*», «*Tautosakos darbai*», «*Literatura ludowa*», «*Journal of Folklore and Popular Culture*»).

3. Фольклор на сторінках спеціалізованих періодичних інтернет-видань суміжних гуманітарних напрямків («*Studia Methodologica*», «*Sociologia i Antropologia*»).

4. Аналіз одного із часописів (на вибір студента).

ТЕМА 3. Антропоцентрична парадигма української фольклористики кінця XIX – початку XXI ст.

Антропологічна школа у фольклористиці кінця XIX — початку XX ст.: історія становлення, головні фігури.

Іван Франко як критик антропологічної школи («Дві школи в фольклористиці» (1895)).

Фольклористика 1920-х рр. – курс на культурну антропологію. Соціокультурні та фольклористичні праці *Катерини Грушевської*.

Етнологічно-фольклористична діяльність членів ВУАН та записи новотворів «соціального фольклору» (*М. Левченко, В. Білий, В. Кравченко, В. Білецька, Є. Кагаров*).

Сучасні фольклористичні дослідження на пограниччі соціальних дисциплін (*О. Кузьменко, О. Івановська, Я. Закальська, І. Коваль-Фучило, Н. Пастух, С. Маховська*).

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 3. Українські фольклористи кінця ХХ – початку ХХІ ст. у пошуках методологічних стратегій: проби, здобутки, помилки

1. Теоретичні засади антропоцентризму у фольклористиці (*О. Микитенко, Л. Копаниця, О. Івановська, О. Бріцина*).
2. Життєвий цикл людини в оптиці народної культури та фольклору: науковий проект *М. Гримич*, антропологія смерті у голосіннях *І. Коваль-Фучило*.
3. Казкознавчі праці у сфері народної культури. Від антропології мисливства, тілесності до проблеми етнічних стереотипів (*В. Давидюк, І. Коваль-Фучило, О. Наумовська, М. Демедюк*).
4. Народні оповідання про вагітність та пологи як об'єкт фольклористики (*О. Лабащук*).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ФОЛЬКЛОР ЯК ОБРАЗ ПРОСТОРУ, СЕРЕДОВИЩА ТА СУБ'ЄКТА

ТЕМА 4. Фольклор у культурі села. Міфологічні вірування людини та антропологія релігії

Село як фольклорний топос. Регіональні особливості функціонування фольклору сіл. Жанрова палітра українського класичного фольклору у проекції традиційного та інноваційного.

Обрядово-ритуальний текст: зміни у символіці та прагматиці (весільні пісні, голосіння).

Образ людини та її сім'ї в українських народних казках, баладах, пареміях.

Мова людини – мова фольклору. Евфемізми в українських народних піснях еротичного змісту. Сороміцький фольклор в орбіті етнографії «статевого життя».

Демонологічні оповідання та етіологічні легенди крізь призму християнської віри і народного двовір'я.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 4. Традиційний фольклор у ракурсі суб'єктності соціальних групи села ХІХ – початку ХХ ст.

1. Основні ознаки традиційного фольклору: сталі і змінні.
2. Носій фольклорної традиції села: хто є респондентом фольклориста і чому?
3. Опозиційні образи суб'єктів соціальних груп (селянин — козак, наймит, рекрут, солдат, заробітчанин, робітник) в українському соціально-побутовому фольклорі.

4. Дати жанрову, тематичну, концептуальну характеристику фольклорного твору (за вибором викладача).

ТЕМА 5. Фольклор і антропологія міста.

Поняття «міський фольклор». Історія досліджень міського фольклору (*Р. Кирчів, О. Харчишин, Н. Лисюк*).

Популярні «великі» та «малі» жанри міського фольклору (вулична пісня, усне оповідання, легенди, політичний, побутовий, еротичний анекдоти та «чорний» гумор, чутки).

Неоміфологізація міського середовища. Прагматика міського фольклору.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 5. Фольклор – пост-фольклор – ньюслор крізь призму глобалізаційних трансформацій культури

1. Поняття «пост-фольклор»: зміст дефініцій, .
2. Особливості міських ритуалів та обрядів (проаналізувати один приклад).
3. Міфологізація предметів та простору міста.
4. Етномовна специфіка міського фольклору. Праці О. Горбача про жаргон та аргю.
5. Фольклор міста і місто у фольклорі (на прикладі львівського фольклору).

ТЕМА 6: Фольклор крізь призму віку та гендера

Поняття *дитячий / дорослий* текст (казки для дітей та дорослих). Гра і ритуал.

Світ дитинства і традиційна культура (колискові пісні, «страшилки», дитячі ігри, дитяча парафольклорна писемність).

Окреслення понять «чоловічий» і «жіночий» фольклорний текст. Коротко з історіографії (від М. Максимовича, П. Куліша, М. Драгоманова до сьогодення).

Гендерні особливості фольклорного репертуару окремого локусу.

Фольклор як спосіб вираження механізмів соціалізації та групової ідентифікації (дівочі альбоми). Антропологія кохання та фольклор (ліричні пісні про кохання, «жорстокий» романс).

Сучасна усна оповідна традиція жінок (*О. Лабащук*) та чоловіків (*М. Гримич, С. Маховська, А. Лягуша*).

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 6. Жіноче – чоловіче у фольклорі: жанрові домінанти та виконавські особливості

1. Жінка і чоловік у народній чарівній казці та етіологічній легенді: семантичні домінанти (герой/-їня // ворог, жертва/злочинець) та стереотипи.
2. Тематична специфіка «дівочих/жіночих» і «парубочих/чоловічих» пісень (на прикладі збірника Ф. Колесси «Народні пісні з Галицької Лемківщини», 1929).

3. Особливості відносин чоловіка та жінки в народній необрядовій ліриці (аналіз статті І. Франка «Жіноча неволя в руських піснях народних»).
4. Чоловічі/жіночі побутові анекдоти: особливості функціонування (розглянути на прикладах).

ТЕМА 7. Антропологія війни в синтезі усної історії та фольклористики

Фольклор про світові війни (стрілецький, повстанський, партизанський, дивізійний) як компендіум знань про людину та її поведінку під час війни. Семантика «страху» і прагматика «страшного» у фольклорі та візуальних образах Першої світової війни.

Розуміння культурної категорії «героїчне» як антропологічного символу. Типологія «героїчного» у світовій культурі та українській народній творчості (епічний, історико-політичний фольклор).

Фольклорна символіка Другої світової війни в означенні культурних сенсів: регіональне – національне – універсальне.

Українсько-російська війна: фольклорний ресурс та парадигма жанрів (усні автобіографічні наративи та інтернет-лор).

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 7. Воєнні жарти як підвид народної сатиро-гумористики та компенсаторний засіб

1. Сміхова культура, ритуал і фольклор.
2. Стрілецькі жарти з Першої світової війни.
3. Анекдоти про Освенцім як тематична група «чорного гумору» про Другу світову війну.
4. Види народного гумору у час російсько-української війни (2014-2024): ефект подолання травми.
5. Аналіз одного зразка фольклорного тексту (за планом).

ТЕМА 8: Фольклор і антропологія влади

Фольклористичний аспект політичних подій (*Я. Гайдук-Ніяковська*).

Від історичного до політичного фольклору: шлях методологічних трансформацій (*М. Драгоманов, Г. Семенко, Є. Пащенко, Р. Курчів, О. Кузьменко*).

Традиційне уявлення про владу та політичних лідерів у період Української революції 1917-1921 рр. (фольклорні образи Петлюри, Махна) та радянського часу (Сталін, Брежнєв). Мовні ігри в політичному анекдоті.

Особливості «фольклорної реакції» на політичні події. Соціальні практики протесту та фольклор (народна творчість Майданів 2004 і 2014 рр.).

Фольклор як маркер етнічної та національної ідентифікації.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 8. Фольклор і субкультури. Фольклор професійних груп

1. Студентські ритуально-фольклорні традиції.

2. Український фольклор у сучасній студентській субкультурі (теми, жанри).
3. Репертуар сміхової культури медиків.
4. Усна творчість футбольних фанатів.
5. Аналіз одного зразка фольклорного тексту (за планом).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ПІДГОТОВКА ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ФОЛЬКЛОРИСТИЧНОГО МІНІ- ДОСЛІДЖЕННЯ

ТЕМА 9. Традиційний та новітній фольклор в мережі Інтернет та масмедіа
Що розуміють під поняттям «Інтернет-фольклор». Основні типологічні характеристики та теми українського фольклору в мережевих комунікаціях. Прикладне значення фольклору в Інтернеті. Комп'ютерна комунікація як форма усної культури спілкування. Електронні носії поширення як генератори нових жанро-форм, селекції (не)фольклорних жанрів та типів фольклорного спілкування. Поняття «ньюслор».

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 9. **Методи запису фольклорних текстів. Основні види «польової» роботи**

1. Вербальні і невербальні прийоми організації традиційного (очного) сеансу запису фольклору.
2. Експедиційна польова робота (підготовка, питальник, пошук респондентів, сеанс запису).
3. Індивідуальна зустріч-інтерв'ю у місті (особливості організації сеансу, ситуативна інформація).
4. Обґрунтування та методика «польової» роботи в Інтернеті. Етичні приписи для дослідника.
5. Основні правила розшифрування та паспортизації словесного фольклорного тексту (методики О. Бріцина–І. Головаха, А. Вовчак–І. Довгалюк).

ТЕМА 10. Епідемічний та карантинний фольклор у розрізі медичної антропології.

Причини виникнення епідемічного фольклору. Міфи про хвороби і смерть. Фольклорна персоніфікація хворіб у народній демонології (праця В. Гнатюка «Нарис української міфології»). Замовляння від хворіб. Жанрова палітра сучасного епідемічного фольклору (легенди, чутки, вірші, коломийки, листи «щастя», небилиці, анекдоти). Особливості побутування та способи трансмісії (традиційні, інноваційні через візуалізацію). Аналіз одного зразка фольклорного тексту про COVID-19 (за планом).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10. Презентація та обговорення індивідуальних фольклористичних міні-досліджень

1. Презентація та захист індивідуальних міні-досліджень.
2. Перехресне рецензування індивідуальних досліджень.
3. Обговорення перспектив використання інформаційно-наукової бази фольклористичних студій та записаних фольклорних текстів у власних дисертаційних дослідженнях.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усьог о	у тому числі			
		лек ції	семі нари/ прак тичн і	інд ивід . про ект	самос тійна робот а
1	2	3	4	5	6
Модуль 1.					
Теоретичні та методологічні засади вивчення антропоцентризму у фольклористиці					
Тема 1. Фольклор – мистецтво життя (або чому і де фольклористика взаємодіє з етнологією та соціокультурною антропологією)	18	3	3	2	10
Тема 2. Діалог фольклористики та антропології (школи, постаті, платформи)	18	3	3	2	10
Тема 3. Антропоцентрична парадигма української фольклористики кінця XIX – початку XX ст.	16	2	2	2	10
Разом за модуль 1	52	8	8	6	30
Модуль 2.					
Фольклор як образ простору, середовища та суб'єкта					
Тема 4. Фольклор у культурі села. Міфологічні вірування людини та антропологія релігії	11	2	2	3	4
Тема 5. Фольклор і антропологія міста	11	2	2	3	4
Тема 6. Фольклор крізь призму віку та гендера	11	2	2	3	4
Тема 7. Фольклор війни в оптиці антропології страху та героїзму	12	3	2	3	4
Тема 8. Фольклор і антропологія влади	11	3	2	2	4
Разом за модуль 2	56	12	10	14	20
Модуль 3.					

Підготовка та реалізація фольклористичного міні-дослідження					
Тема 9. Традиційний та новітній фольклор в мережі Інтернет та масмедіа	21	3	3	5	10
Тема 10. Епідемічний та карантинний фольклор у розрізі медичної антропології	21	3	3	5	10
Разом за модуль 3	42	6	6	10	20
Усього годин	150	26	24	30	70

5. Теми семінарів-практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Тіло – душа – почуття — мова</i> людини у стародавньому та новітньому фольклорі	3
2	Міждисциплінарні часописи: огляд тематики та наукових стратегій	3
3	Українські фольклористи кінця ХХ – початку ХХІ ст. у пошуках методологічних стратегій: проби, здобутки, помилки	2
4	Традиційний фольклор у ракурсі суб'єктності соціальних груп села ХІХ – початку ХХ ст.	3
5	Фольклор і пост-фольклор крізь призму глобальних змін	2
6	<i>Жіноче – чоловіче</i> у фольклорі: жанрові домінанти та виконавські особливості	2
7	Воєнні анекдоти як підвид народної сатири-гумористики та компенсаторний засіб	2
8	Фольклор і субкультури. Фольклор професійних груп	2
9	Методи запису фольклорних текстів. Основні види «польової» роботи	2
10	Презентація та обговорення індивідуальних фольклористичних міні-досліджень	3
	Усього годин	24

6. Самостійна і групова робота

Самостійна робота аспірантів полягає у прочитанні повного обсягу обов'язкової та вибірково додаткової наукової літератури перед кожним семінарським заняттям. На основі цього студент повинен бути підготовленим до змістовного та проблемного обговорення відповідних тем. Важливо під час лекційних пауз та семінарського заняття брати активну участь у дискусіях.

7. Індивідуальні завдання

Протягом курсу кожен аспірант має розробити та реалізувати індивідуальне міні-дослідження з фольклористики, що передбачає:

- обрання та узгодження з викладачем теми дослідження, формулювання дослідницької проблеми;
- розробка питальника (*формулювання і послідовність запитань*);
- пошук потенційних респондентів, встановлення контактів з ними;
- технічна, методична та змістовна підготовка до сеансу запису;
- проведення сеансу (аудіозапис, відеозапис);
- оформлення паспортних даних до фольклорного тексту (біограма, паспорт інтерв'ю, згода респондента щодо умов використання);
- повна транскрипція тексту згідно з встановленими правилами
- підсумковий коментар міні-дослідження (8-10 тис. знаків)

8. Методи навчання

Викладання курсу базується на трьох типах викладу матеріалу: *вербально-пояснювальний* (проблемна лекція, співбесіда), *наочно-ілюстративний* (прослуховування аудіозаписів, перегляд відеозаписів, ілюстрацій, презентацій) та *практичний* (групове виконання завдання, підготовка індивідуального міні-дослідження)

Курс передбачає значний обсяг самостійної праці та особисту задіяність студента в кожному аудиторному занятті, що забезпечує *інтерактивний метод* навчання (дискусії, дебати, навчально-рольові ігри тощо).

Підсумкову частину курсу присвячено опануванню практичних умінь та навичок підготовки та реалізації усноісторичних проектів.

9. Методи контролю

У процесі вивчення дисципліни «Антропологія фольклору» використовуються методи поточного, проміжного та підсумкового контролю.

Поточний контроль рівня знань і вмінь передбачає перевірку глибини опрацювання обов'язкової літератури та рівня підготовленості до роботи в аудиторії та над індивідуальним проектом.

Проміжний контроль рівня знань аспірантів здійснюється у руслі підготовки та виконання семінарських та індивідуальних фольклористичних міні-досліджень.

Підсумковий контроль проводиться у формі захисту індивідуального фольклористичного міні-дослідження.

Залік відбувається у формі презентації та перехресного рецензування індивідуальних міні-досліджень у рамках курсу «Антропологія фольклору».

Оцінювання аспірантів здійснюється на основі модульно-рейтингової системи за шкалою від 0 до 100 балів. Рейтингова оцінка знань аспірантів з курсу визначається за сумою балів, отриманих за працю на лекційно-практичних заняттях, самостійну творчу роботу і залік. Це відповідно 60 балів за роботу в семестрі та 40 балів за наукову роботу.

Підсумкова оцінка за курс (100%) формується з таких складових:

- присутність та активність – 30 %
- самостійне опрацювання наукової літератури – 20 %
- підготовка індивідуального міні-дослідження – 40 %
- захист та рецензія міні-дослідження – 10 %

Якщо за результатами модульно-рейтингового контролю аспірант отримав менше 50 балів, то він не допускається до заліку і вважається таким, що не виконав усі види робіт, які передбачаються навчальним планом з даної дисципліни та зобов'язаний виконати додаткові завдання за погодження з викладачем. У разі отримання аспірантом менше 24 балів, він повинен повторно пройти навчальний курс.

10. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточне навчання та самостійна робота										Якість та захист індивідуального проекту	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40+10	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	
81-89	B	дуже добре	
71-80	C	добре	
61-69	D	задовільно	
51-60	E	достатньо	
25-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-24	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

11. Методичне забезпечення

1. Робоча програма дисципліни.
2. Рекомендована наукова література.
3. Зразки фольклорних та інших текстів народної/масової творчості для аналізу.

12. Рекомендована література

Основна

Бріцина О. *Українська усна традиційна проза: питання текстології та виконавства*: монографія. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2006. 400 с.

Буряк В. Фольклорне мислення як система інформаційного відображення: еволюція теоретичного осмислення. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. Львів, 2006. Вип. 37. С. 45–58.

Валодзіна Т. *Цела челавека: слова, міф, ритуал*. Мінск: Тэхналогія, 2009. 431 с.

Гайдай М.М. *Народна етика у фольклорі східних і західних слов'ян*. Київ: Наук. думка, 1972. 198 с.

Гірц К. *Інтерпретація культур: вибране есе /пер. з англ. Н. Комарова*. Київ: Дух і літера, 2001. 541 с.

Гримич М. Деякі аспекти антропології тілесного в українській фольклорній традиції (до питання про роздільне існування частин тіла). *Тіло в текстах культур*. Київ: ІМФЕ, 2003, с. 44-50.

Грищенко І. Аналітика сучасного фольклорного процесу (фольклор у пропаганді та інформаційній обороні). *Матеріали наук.-практ. конф. «Восьмі наукові фольклористичні читання, присвячені проф. Лідії Дунаєвській»*: зб. тез. Київ, 2015. С. 14–15.

Давидюк В. *Первісна міфологія українського фольклору*. Луцьк: Вежа, 1997. 296 с.

Дельєж Р. *Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії / пер. з фр. Є. Марічева*. Київ: Видав. Дім. «Києво-Могилянська академія», 2008. 287 с.

Івановська О.П. *Український фольклор як функціонально-образна система суб'єктності*: монографія. Київ: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2005. 227 с.

Іваннікова Л. Поминальні практики кінця ХХ – початку ХХІ століття: контамінація традицій. *Народознавчі зошити*. 2023. № 4 (172), с. 964-977.

Кирчів Р. Сім'я в українському фольклорі. *Карпати. Людина. Етнос. Цивілізація*. Івано-Франківськ, 2009. № 1. С. 178–199.

Коваль-Фучило І. *Українські голосіння: антропологія традиції, поетика тексту*: монографія. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2014. 360 с.

Копаниця Л. Про українську чутливість як духовну і культурну доміную. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*: зб. наук. пр. Київ, 2012. Вип. 36. С. 137–144.

Криптадії Федора Вовка: винайдення сороміцького. Етнографія сексуальності на межі ХІХ–ХХ століття / упоряд., підготов. текстів комент. та показч. Марії Мажрчик та Олени Боряк. Київ: Критика, 2018. I-VIII, 464 с.

Кузьменко О. *Драматичне буття людини в українському фольклорі: концептуальні форми вираження (період Першої та Другої світових воєн)*. Львів, 2018. 728 с. 16 іл.

Кузьменко О. Коли традиція має значення: віщі сни про російську війну проти України в контексті фольклорної традиції. *Народознавчі зошити*. 2023. № 5 (173), с. 1271-1283.

Кузьменко О. «Ой у лузі червона калина похилилася...», або чому стрілецька пісня стала символом визвольної війни та маркером української ідентичності. *Народознавчі зошити*. 2022, 3 (165), с. 706—720.

Кузьменко О. Науковець як суб'єкт та об'єкт польового дослідження: до питання про метод автоетнографії у час війни. *Війна, наука та емоції: (не)нові концепції і підходи*: зб. матеріалів круглого столу (Чернігів, 21-22 лютого 2023 р.) / ред. та упоряд. С. Маховська. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2023, с. 60–71.

Кузьменко О. Як відреагувала народна творчість на російсько-українську війну або чому «орк дивиться в Гаагу»? *ПЕРЕЛОМ: війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками*. Кн. 3 / відпов. ред. В. Смолій; упоряд. Г. Боряк, О. Ясь, С. Блащук. НАН України. Київ: Інститут історії України, 2023, с.438–445.

Кузьменко О. «Та й вернуса, та й стану розкажу, як на Німеччині горе»: жіночі досвіди примусової праці у час Другої світової війни у фольклорних репрезентаціях. *Жіночі виміри минулого: уявлення, досвіди, репрезентації*, за наук. ред. О. Кісь. Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2023, с. 79-113.

Лабашук О. Об'єкт і предмет дослідження в сучасній польській фольклористиці: антропологічне спрямування і методологічний плюралізм. *Studia methodologica*. 2009. Вип. 28. С. 162–170.

Леві-Стросс К. Антропология і фольклор. *Структурна антропология* / пер. з фр. З. Борисюк. Київ: Основи, 1997. С. 339.

Лисюк Н. *Постфольклор в Україні*. Київ: Агентство «Україна», 2012. 348 с.

Маєрчик М. *Ритуал і тіло: українські обряди переходу*. Вид 2-ге, перегл., випр., доп. Київ: Критика, 2024. 272 с., іл.

Микитенко О. Фольклорний текст в аспекті когнітивної та антропоцентричної парадигми: категорія модальності. *Македонска академија на науките и уметностите: Одделение за лингвистика и литературна наука*, Скопје, 2012. 37 (1–2). С.113–125.

Мушкетик Л.Г. *Людина в народній казці Українських Карпат: на матеріалі оповідальної традиції українців та угорців*: монографія. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2010. 320 с.

Пастух Н. Повсякдення війни Росії проти України в усних історіях українців,» Вовчак А., Довгалюк І. *Фольклористична практика. Засади підготовки і проведення фольклористичного польового дослідження, упоряд., транс. й архів. зібраного фольклорного матеріалу*: навч.-метод. посібник: Видня ЛНУ, 2024, с. 168-189.

Потебня А. *Символ и миф в народной культуре* / сост., подг. текстов, ст. и коммент. А.Л. Топоркова. Москва: Лабирифт, 2000. 480 с.

Франко І. Студії над українськими народними піснями. *Зібрання творів*: у 50 т. / ред. колег. М.Д. Бернштейн та ін. Київ: Наук. думка, 1984. Т. 42. 598 с.

Харчишин О. Український фольклор у сучасній студентській субкультурі: жанрове окреслення. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2010. Вип. 43. С. 85-93.

Шевчук Т. М., Ставицька Я. В. *Українська усна снотлумачна традиція початку ХХ століття* (розвідки та тексти). Київ : Дуліби, 2017. 224 с.

Allen B. Oral history: the folk connection. *The Past Meets the Present: Essays on Oral History* / ed. by Devid Stricklin, Rebecca Sharpless. Lanham; New-York; London: University Press of America, 1988. S. 15–26.

Antropologia słowa: zagadnienia i wybór tekstów / opracowali Grzegorz Godlewski, Andrzej Mencwel, Roch Sulima ; wstęp i redakcja Grzegorz Godlewski. Warszawa : Wyd-wo Uniwersytetu Warszawskiego, 2004. 772 s.

A Companion to Folklore, ed. by Regina F. Bendix and Galit Hasan-Rokem. Oxford: Wiley Blackwell, 2014.

The Bible in Folklore Worldwide. A Handbook of Biblical Reception in Jewish, European Christian, and Islamic Folklores. Vol. 1 / Ed. by E. Ziolkowski. Berlin; Boston: De Gruyter, 2017.

Brunvand J.H. *The Study of American Folklore*. 2 ed. New York; London, 1978.

Hajduk-Nijakowska J. Druga młodość folklorystyki wprowadzenie do dyskusji. *Nowe konteksty badań folklorystycznych* / red. nauk. J. Hajduk-Nijakowska, T. Smolinska. Wroclaw, 2011. S. 9–28.

Hryhorenko I. & Volovenko I. Modern Ukrainian Folklore in Network Communication: Typological Characteristics and Themes. *Intercultural Communication*. 2019/ Issue No. 6. P. 37-52.

Kuzmenko, O. Russians in the Ukrainian Folklore from the 20th and Early 21st Centuries: The Dynamics of the Images and Contexts. *Tautosakos darbai*, 2022, 64, p.15-56: <https://doi.org/10.51554/TD.22.64.01>

Lakoff, George; Johnson, Mark. 1980. *Metaphors We Live by*. Chicago: University of Chicago Press, (parts 1-6), p. 3-32. https://ceulearning.ceu.edu/pluginfile.php/100337/mod_forum/attachment/9319/Metaphors%20We%20Live%20By.pdf

Narrating, doing, experiencing: Nordic folkloristic perspectives, ed. by Annikki Kaivola-Bregenhøj, Barbro Klein & Ulf Palmenfelt/Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden (Studia Fennica, Folkloristica 16).

Simonis, P. de/Dei, F. "Wartime Folklore: Italian Anthropology and the First World War," In: Reinhard Johler, Christian Marchetti/Monique Scheer (Eds.), *Doing Anthropology in Wartime and War Zones*. Bielefeld: 2014, p. 75-98.

Sulima R. Folklorystyka jako antropologia słowa mówionego. *Lud*. 2002, 1: 81-92.

Smith, W. Marian. 1959. The Importance of Folklore Studies to Anthropology, *Folklore*, 70:1, 300-312.

Wierzbicka A. *Understanding cultures through their key words: English, Russian, Polish, German, and Japanese*. New York: Oxford University Press, 1997.

Zowczak M. *Biblia Ludowa. Interpretacje wątków biblijnych w kulturze ludowej*. Torun: Wyd-wo naukowe Un-tu Mikplaja Kopernika, 2013.

Допоміжна:

Гайдеггер М. Дорогою до мови / пер. з нім. В. Кам'янця. Львів: Літопис, 2007. 230 с.

Гінда О. *Поетична творчість української трудової спільноти в Італії початку ХХІ століття в контексті фольклорної традиції*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. 546 с.

Гнатюк В. *Нарис української міфології / підготовка тексту Р. Кирчіва*. Львів: ІН НАН України, 2000. С. 189-204.

Гримич М. *Антропология війни. Case study: дивізія «Галичина»*. Київ: Дуліби, 2017. 256 с.

Грищенко І. Фольклорний текст. Когнітивний аспект. *Література. Фольклор. Проблеми поетики*: зб. наук. пр. Київ, 2012. Вип. 37. Ч. 1. С. 72–76.

Грушевська К. Людський колектив, як підвалина пам'яті. *Вибрані праці*: у 3 т. / редкол.: С. Мишанич та ін. Донецьк: Норд-Прес, 2007. Т. 3. С. 229–242.

Народна культура українців. Життєвий цикл людини: у 5 т. / за наук. ред. М. Гримич. Київ: Дуліби, 2008-2016.

Пилипчук С. «Велика психологія цивілізованої душі»: Іван Франко – критик антропологічної школи. *Фольклористична концептосфера Івана Франка*. Львів: Вид-ня ЛНУ ім. І. Франка, 2014. С. 31-43

Angutek D. *Kulturowe wymiary krajobrazu. Antropologiczne stadium recepcji przyrody na prowincji: od teorii do empirii*. Poznań: Bogucki Wyd-wo Naukowe, 2013. 355 s.

Būgienė L. Folkloras ir politika: prigimtines sąsajos ir įsišaknijusios stigmatos", *Tautosakos darbai*, 61, 2021, p. 156–172. <http://www.lti.lt/failai/TD61-156-172.pdf> <https://doi.org/10.51554/TD.21.61.07>

Ben-Amos, D. "A Performer-Centered Study of Narration: A Review Article", Review of Linda Dégh, *Narratives in Society: A Performer-Centered Study of*

Narration. *Anthropos*, 1998, 93 (4/6), 556-558. Retrieved from http://repository.upenn.edu/nelc_papers/63

Between Folk Culture and Global Culture in Contemporary Europe / ed. Anna Brzozowska-Krajka. Lublin, 2019. 260 s.

Burshta W. J. Oko i pióro antropologa. In *Ojczyzny słowa. Narracyjne wymiary kultury* / red. W. J. Burshta, W. Kuligowski. Poznań: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk ; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, 2002. S. 150–166.

Dégh, Linda. *Narratives in Society. A Performer-Centered Study of Narration*. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia, 1995. 401 p.

Dundes, Alan. *Bloody Mary in the Mirror: Essays in Psychoanalytic Folkloristics*. University Press of Mississippi, 2002. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt2tvfn2>.

The Storytelling Human: Lithuanian Folk Tradition Today, edit. by Būgine Lina. Boston: Academic Studies Press, 2020. 290 p.

Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology, edit. by Alan Barnard and Jonathan Spencer. London and New York: Routledge, 2002. 1016 + XXXIII p.

Frontiers of Folklore, edit. by William R. Bascom. New York: Routledge/<https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9780429050756/frontiers-folklore-william-bascom>

Folklore and the Internet: Vernacular Expression in a Digital World, edited by Trevor J. Blank. University Press of Colorado, 2009. <https://doi.org/10.2307/j.ctt4cgrx5.5>.

Kowalski P. Folklorystyka na nowych obszarach: antropologia mediów, [w:] *Nowe konteksty badań folklorystycznych*, red. nauk. J. Hajduk-Nijakowska, T. Smolińska, Wrocław 2011, s. 39-52.

Meaning of Folklore: The Analytical Essays of Alan Dundes, edit. and introduction by Simon J. Bronner. University Press of Colorado, 2007, https://web.archive.org/web/20170921213539id/http://digitalcommons.usu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1077&context=usupress_pubs

Słownik stereotypów i symboli ludowych / koncepcja całości i red. J. Bartmiński. T. 1. Kosmos. Lublin: Wydawnictwo Un-tu Marii Curie-Skłodowskiej, 1999. 482 c.

Sulima R. Rekonstrukcje i interpretacje. Od folklorystyki do antropologii codzienności. *Folklorystyka. Dylematy i perspektywy* / red. nauk. D. Simonides. Opole: Wyd-wo Un-tu Opolskiego; Instytut Filologii Polskiej, 1995. S. 55–72.

Wierzbicka A. *Emotions across Languages and Cultures. Diversity and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 349 p.

15. Інформаційні ресурси:

Українські:

- «Народознавчі зошити» <https://nz.lviv.ua/>
- «Народна творчість та етнологія» <https://nte.etnolog.org.ua/>
- «Література. Фольклор. Проблеми поетики» https://philology.knu.ua/nauka/publicatsiyna_actyvnist/vydannya_if/lit-folk-probl-poet/

- «Міфологія і фольклор» <http://mifjournal.lnu.edu.ua/>
- Зарубіжні:
- «Български фолклор» <https://www.cceol.com/search/journal-detail?id=6>
- «Český lid. Czech Ethnological Journal» <https://ceskylid.avcr.cz/en/home>
- «Journal of American Folklore» <https://www.afsnet.org/page/JAF>
- «Folklore. Electronic Journal of Folklore» <http://www.folklore.ee/folklore/>
- «Journal of Folklore Research» <https://scholarworks.iu.edu/journals/index.php/jfr>
- «Tautosakos darbai» <https://www.journals.vu.lt/td>
- «Łódzkie Studia Etnograficzne» <https://apcz.umk.pl/LSE/issue/archive>